

Öröksége örökségünk

Egy fóti módos parasztház műemléki védelemre való felterjesztése

Absztrakt

Az alábbi írás kivonata egy fóti épületegyütteshez készült műemléki védési dokumentációnak. A Fót régi településmagjában fésűs beépítésben szabadon álló, földszintes, egytraktusos, tornáccal kísért, nyeregtetővel fedett módos parasztház a 19. század utolsó harmadában épült. A vele egy telken lévő, azonos szerkezetű istállóépület az 1920-as években épült. Az épületegyüttes műemléki védelemre településképi és a helyi közösség történetében játszott szerepe mellett a regionális építési hagyományok képviselőjeként és egyedi népművészeti értékei miatt is méltó.

Kulcsszavak: műemlékvédelem, Fót, népi építészet, festett famennyezet

2014 februárja óta dolgozom műemléki koordinátorként a Pest Megyei Kormányhivatal Kulturális Örökségvédelmi Osztályán, ahol az épített örökség hatósági védelme folyik. Első feladatomban egy fóti módos parasztház és a hozzá tartozó gazdasági épületek védési dokumentációjának elkészítése volt. Ezt az épületet 2006-ban sikertelenül próbálták műemlékké nyilvánítani, akkor csak helyi védelmet kapott. A mostani felterjesztés oka egyrészt a tulajdonos kivételes együttműködési készsége, akiben rendkívül erős a családja múltja iránti tisztelet, és aki szeretné az örökségül kapott épületet felújítani és étteremként hasznosítani. Másrészt az a színes virágokkal borított festett famennyezet, amely az épület két lakóhelyiségét díszíti, és amelyet néhány hónappal ezelőttig álmennyezet rejtett. A festés annak ellenére, hogy minden bizonnyal provinciális jelenség, egyrészt lenyűgöző látványként, másrészt a polgáriasodó paraszti kultúra dokumentumaként képvisel különleges értéket.

Munkám része a levéltári és könyvtári kutatás mellett az ún. terepmunka is, vagyis az épületegyüttes helyszíni megvizsgálása. Szinte házkutatás-szerűen jártam be a házat, szó szerint a pincétől a padlásig, felfedezve olyan részleteket, amik nem szerepeltek a korábbi, ideiglenes védéshez készített építéstörténeti kutatásban, illetve megtalálva a ház egykori életéhez tartozó használati tárgyakat.

A Kulturális Örökségvédelmi Osztály kiadásában a védéshez szükséges dokumentáció mellett készül egy, a nagyközönség számára szóló rövid kiadvány is az épületegyüttesről. Ez egy olyan sorozat első darabja lesz, mely a pest megyei védésre érdemes és a döntésre váró épületeket fogja bemutatni. A laikusok számára is jól olvasható, képekkel illusztrált kiadványok célja, hogy az állampolgárokat közelebb hozza a műemlékvédelem ügyéhez. Ne csak a rigorózus jogszabályokat jelentse a civilek számára az örökségvédelem, hanem az épületek művészeti és történeti értékeire való rácsodálkozást és a bennük való gyönyörködést is.

A telket a rajta lévő épülettel apja, Csúzi István halála után 1889-ben id. Csúzi József örökölte. Ekkor már valószínűleg a jelenlegi épület állt rajta, mely a 19. század utolsó harmadára datálható és melyet egy 1883-as kataszteri térkép is feltüntet.¹ A tulajdonjog 1930-ban ifj. Csúzi Józsefhez került egy ajándékozási szerződés alapján.² A szomszéd telek és a Csúzi-ház telkének hátsó része eredetileg különálló egység volt, egy nagyobb telek kétharmada, melyet három oldalról a később befedett Márton-patak határolt. Fót 1883-mas kataszteri térképén is így szerepel (141, 142, 144 helyrajzi számok). 1924-ben osztotta fel a tulajdonos, ifj. Csúzi József öröklés jogcímén három lánya, Julianna, Borbála és Lídia között. Julianna később saját részét az ő és férje, Döményi János tulajdonában lévő 1303 hrsz.-ú telekhez csatolta.³

A ház és környezete szoros egységet alkotott, a község magját képezték a piacteret szegélyező parasztházak, a községháza, a kastély bejárata, a református, a katolikus, és az evangélikus templom és az általános iskola. A ház melletti patakban Döményi János, a jelenlegi tulajdonos édesanyja annak idején még mosott. Szintén ő mesélte, hogy kislány korában a kerítésen keresztül leste, hogy sétál a grófi család a kastélyból a ház mellett elhaladva a vasárnapi misére, végig a ház mögötti gesztenyefasoron. A területet három oldalról a '48-as ifjúsági út és a Vörösmarty tér két párhuzamos utcája határolja. Északnyugati határa mentén húzódik a főépület. A telek hátsó részén a ház gazdasági melléképületek helyezkednek el; az északkeleti oldalon az istállóépület, a délkeleti telekhatár mentén az ún. „szecskás”, a „katlanos” és a nyárikonyha.

Az épületek külső leírása

Főépület

Utcafronttól a telek feléig húzódó, szabadon álló, földszintes, egytraktusos, cseréppel fedett, magas nyeregtetős épület, melyet délkeleti oldalán szögletes oszlopokra támaszkodó tornác kísér. Utcai homlokzatának földszintjén egy háromosztású ablak, oromzatán két kis padlásablak nyílik. Az udvarra négy bejárati ajtó és három ablak nyílik.

Istállóépület

Szabadon álló földszintes, egytraktusos, magas nyeregtetővel fedett tornáccal kísért alápincézett kamra és istálló szénatároló padlással, három bejárati ajtóval és három ablakkal.

Szecskás és katlanos

Földszintes, egytraktusos, cseréppel fedett, magas félnyeregtetős épület, udvari homlokzata jobb oldalon falazatlan.

Nyárikonyha

Földszintes, alacsony félnyeregtetős, egyszobás épület.

¹ Dunakeszi Járási Földhivatal. Fót 1883-mas kataszteri térképe

² Dunakeszi Járási Földhivatal. 951-es telekkönyvi betét

³ Dunakeszi Járási Földhivatal. 242-es (új; 4328) telekkönyvi betét

Alaprajzi elrendezés

Főépület

Az épület két részre, az utca felé eső, egymásba nyíló lakóhelyiségekre (elsőház”, konyha vagy pitvar és tisztaszoba), valamint a különbejáratú gazdasági helyiségekre (kamra padlásfeljáróval, pince, istálló [jelenleg lakószoba]) tagolódik. A helyiségek bejáratai a tornácra nyílnak. A lakóhelyiségeket és a kamrát átfedett deszkaterítéses pórfödém fedí, az elsőház és konyha famennyezete színes, virágmintás festéssel díszített. A további helyiségeket téglaboltozat fedí; a pince fölött a kőfalakra támaszkodó dongaboltozat, az istállóban (jelenleg lakószoba) poroszsüveg-boltozat található.

Istállóépület

Poroszsüveg-boltozattal fedett, alápincézett istállóépület, a tornácra nyílik egymás után a pincelejárata a kamra és az egyvégjászlas istálló bejárata, fölöttük szénatároló padlás van.

Szecsкас és katlanos

A betonpadozatos nyitott fedélszékes épületet egy, a földem szintjéig érő válaszfal osztja ketté.

A Csúzi-ház és melléképületeinek építéstörténete

A 2006-ban indított védési eljárás során falkutatás nem történt, a szakvélemény a levert vakolat miatt látható falszerkezetek alapján készült. Ez alapján Székér György kutató megállapította, hogy az épületegyüttes legkorábbi része a délnyugati négy helyiség, az épület további két helyisége pedig egy 1920-as bővítés eredménye, ekkorra datálja az istállóépületet is.

Az újabb kutatások alapján Székér Györgynek a főépület datálásával kapcsolatos fenti szakvéleményét több tényező is cáfolja.

A későbbi bővítés tényére elsősorban a fedélszerkezetet megszakító téglaromfal és az utolsó helyiségben lévő poroszsüveg-boltozat, mint újabb építéstechnikai elem használata alapján következett.

Acélgerendás poroszsüveg-boltozatot azonban már az 1850-es évektől alkalmaztak Magyarországon, mint tűzbiztos szerkezetet.⁴ A kutató figyelmen kívül hagyta, hogy az utolsó helyiség eredetileg az istálló funkcióját látta el. Ennek és a fölötté lévő szénapadlásnak tűz elleni védelme indokolta az acélgerendás téglafödém, és a lakóhelyiségek fölötti padlásteret elhatároló téglafal használatát. Ez tehát önmagában nem bizonyítja az első három helyiség korábbi periódusban történt építését.

A Csúzi-család már az 1848-as jobbágyfelszabadítást megelőzően is a tehetősebb parasztcsaládok közé tartozott,⁵ vagyonuk a század második felében a mezőgazdasági terményekből származó jövedelmük révén tovább gyarapodott. Valószínűtlen, hogy egy ilyen anyagi helyzetben lévő tulajdonos csupán lakóhelyiségekből és egy kamrából álló házzal rendelkezzen, a pince és az istálló tehát minden bizonnyal legkésőbb id.

⁴ Barabás Jenő – Gilyén Nándor: *Magyar népi építészet*. Budapest, 2004. 79. p.

⁵ Az 1715-ös adóösszeírás szerint a család első, Fóton élő őse, Csúzi György rendelkezett a lakosok közt a legnagyobb, 12 kapás szőlővel. (Magyar Országos Levéltár online adatbázisa. 1715. évi országos összeírás. 85. lap URL: http://adatbazisokonline.hu/adatbazis/az-1715_-evi-orzasgos-osszeiras/adatlap/3765)

Csúzi József és felesége beköltözésekor épült, tehát nem az 1920-as években. Egyébként is indokolatlan lett volna két, egyszerre épült istálló egy háztartásra.

A család később valószínűleg helyszüke miatt (három lányuk volt) alakította át a régi istállót lakószobává (ekkor kerültek ide a jelenlegi nyílászárók) és építette az új istállóépületet az 1924-ben becsatolt 1304/2 helyrajzi számú telken.

A tornác egységes, a főépület végleges mérete alapján kialakított szerkezete is megerősíti a fentieket. Ha volt is a telken épület 1883 előtt,⁶ annak legfeljebb oldalfalait tartalmazza a főépület, a jelenlegi, a telek feléig húzódó egytraktusos nyeregvetős főépület minden valószínűség szerint a 19. század utolsó harmadában épült ki.

Az első három lakóhelyiség fagerendás mennyezetét az 1910-es években valószínűleg már fedte a stukatúros álmennyezet.⁷ A tulajdonos, Döményi János meg van róla győződve, hogy édesanyja, Csúzi Julianna, aki 1914-ben született, mesélt volna a virágos festésről, ha még látta volna.

A Csúzi nagyszülők az 1940-es években kezdték korszerűsíteni a házat. A villany bevezetésekor falazták be az elsőház tornáca néző ablakát, ide került a villanyóra. Az 1940-es évek végén épült melléképületek egyikében, a szecskásban helyezték el az állatok takarmányozására használt szalma és széna felaprítására szolgáló villanymotoros szecskavágót. A mellette lévő, nyitott homlokzatú katlanosban nagy adagokban készülő ételeket főztek (pl. disznóvágás, paradicsombefőzés alkalmával), illetve itt melegítették a mosáshoz a vizet. A nyárikonyha szintén az 1940-es évek végén épült.⁸

Az épület legutóbbi átalakítására az 1960-as években került sor, ekkor lettek kicserélve az elsőház, a konyha és a tisztaszoba nyílászárói és az akkori divatot követve ekkor lett kialakítva a csonkakonty a tető utca felőli végén.

Tudományos indokolás:

Az épületegyüttes Fót régi településmagjában, az Ybl Miklós által tervezett katolikus templom és a Károlyi-kastély műemléki környezetének közvetlen közelében áll. A ház és környezete szoros egységet alkotott, a község magját képezték a piacteret szegélyező parasztházak. A háztól balra, az út másik oldalán található a községháza, átellenben az 1932-ben épült Vörösmarty művelődési ház és a 18. századi református templom. A ház telkének hátsó része eredetileg különálló egység volt, a helyiek „Jegyzőkertként” emlegették, a telekről látni lehet az evangélikus és a katolikus templomok tornyait. A ház mellett futott egykor a Márton-patak, mely a Jegyzőkertet megkerülve a Mogyoródi-patakba torkollott. A patakban egy generációval korábban még mostak a ház lakói. A ház előtt egy szélesebb kőhid vezetett a Piacterre melynek másik oldalán nyílt a Károlyi-kastély parkjának kapuja.

A Vörösmarty téren húzódó épületsziget másik sarkán található az egykori általános

⁶ Az 1883-as kataszteri térkép a főépülettel megegyező helyen és méretben jelöl egy épületet.

⁷ Az elsőház és a konyha fagerendás mennyezetét borított deszkafödémekkel, azaz stukatúrral takarták el. A vakolat közvetlenül a deszkákon nem tart meg, ezért először vékony dróttal párhuzamosan egymás mellé fektetett nádszálakat erősítenek rá, majd ezt vakolják le, így alakítva ki egy alul sík felületű mennyezetet.

⁸ A tulajdonos emlékei szerint.

iskola 19. századi épülete. A ház mögött húzódik északnyugat-délkelet irányban az az utca, melyre a Károlyi-család vadgesztenyesort telepített, mert vasárnaponként a Jegyzőkert mellett elhaladva ezen az útvonalon mentek a katolikus templomba.

Fóton aránylag sok, a helyi építkezési hagyományt követő, 19. századi parasztház található ma is. 1971-ben Boross Marietta folytatott néprajzi felmérést a településen az Országos Műemléki Felügyelőség megbízásából. Ennek dokumentációja és a jelenleg is álló épületek alapján megállapítható, hogy az épületegyüttes a hagyományos fóti népi építészeti jegyeit hordozza. Ezek a jegyek a következők:

Telekelrendezés

Fésűs beépítésben, hosszú szalagtelken, a telek határai mentén az udvar köré szerveződő, téglalap alaprajzú fő- és melléképületek. A melléképületek (gazdasági helyiségek) a telek hátsó felében helyezkednek el.

Alaprajzi elrendezés

Az épületek egytraktusosak, a lakóhelyiségek az utca felé esnek, a gazdasági helyiségek hátrébb helyezkednek el. Az első három helyiség összenyílik; a konyha, az ún. elsőház és a tisztaszoba egy lakóegységet képez. A további, gazdasági helyiségek egyenként a tornácról nyílnak (kamra, pince, istálló).

Építési anyagok

A falszerkezetek zömében a település melletti Somlyó-hegyen bányászott zöld kőből épültek, téglával egészülnek ki, a tetőt hornyolt cserép fedi, sok a fűrészelt faelem.

Tömeg

Egytraktusos, téglalap alaprajzú magas sátortetővel fedett épületek.

Tetőszerkezet

Szarufás, torokgerendás, hornyolt cseréppel fedett magas nyeregtető.

Homlokzat

Az utcai homlokzaton egykor két, egyenes záródású, álló téglalap alakú, többszemű ablak és a tornác festett lécajtaja nyílt, fölöttük a stukatúrral burkolt deszkaoromzaton két padlásszellőző nyílás található.

Tornác

Az udvari homlokzatot a falakon túlnyúló födémgerendákból képzett tornác kíséri, négyszögletű, téglából rakott oszlopokra és a két rövidebb homlokzat falaira támaszkodik. Az oszlopok különösen jellegzetesek a környéken, lábazatuk egy eltérő színű, valamivel vastagabb kocka, vagy lapos hasáb, fejezetük a tornác hosszával párhuzamosan kiszélesedik, erre támaszkodik az eresz vonalában fekvő sárgerenda.

Szegélyléc

Az udvar felé a tető utolsó cserépsorát az ereszen végighúzóva (ahol van, a csatornacső mögött) festett, csipkésre fűrészelt szegélyléc zárja le.

Nyílászárók

A gazdasági helyiségek bejárati ajtajai, kétrétegű, egy- vagy kétszárnyú, keretek közé fogott, festett, szekrényzáras deszkaajtók. A szárnyak gyámolított sarokvasakkal vannak a fa pallótok peremdeszkáihoz rögzítve. A keretek között a bélésdeszkák vízszintesen, redősen vannak rakva.

Szénaledobó nyílás

Az istálló fölötti, tetőhéjba vágott szénaledobó nyílást falécekből ácsolt oldalfalakra támaszkodó cseréppel fedett deszkaoromzatos sátortető fedi. Archív fotó tanúsága szerint⁹ ilyen volt egykor a főépület padlásának udvar felé eső héján is.

A konyha és az elsőház fagerendás mennyezetét pazar virágos festés borítja. A gerendákat és a gerendák által határolt deszkasávokat a plafonra erősített papírsablonok segítségével, enyves festékekkel pingálták, amihez piros, mályvaszín, zöld és kék színezőport kevertek. A tulipánok, ibolyák, szegfűk, rózsák és egyéb virág- és geometrikus minták ma is szinte világítanak a mennyezetten. A minták gyakran egynézetű, szalagos elrendezése arra utal, hogy a sablonok eredetileg belső falakra festett bordűr készítésére szolgáltak. A harmadik lakóhelyiség, a tisztaszoba mennyezetét nem cifrázták, nem illett, mivel temetés alkalmával a halottakat itt ravatalozták fel.¹⁰ Egy, szinte teljesen befalazott lámpatartó falfülke béléteének felületén (sárga szőlőfürtök zöld indák és levelek között) és a mennyezet gerendái alatti falsávokon (zöld festékkfoltok) azonban itt is találni festést.

Ilyen gazdagon festett, lakótérben lévő, 19. századi famennyezetre további példákat hiába kerestünk, minden bizonnyal provinciális esetről van szó. Ezt erősíti meg a naiv tájkép egészen váratlan elhelyezése az elsőház mennyezetét borító virágmezőben.

Az etnográfusok a 19. századot tartják a népművészet virágkorának;¹¹ a század közepétől fellendülő gazdaság a paraszti öntudat megerősödését jelentette. „Ugyanakkor [...] voltak a legcifrábbak a parádés szobák és a legfényűzőbbek az ünneplő viseletek egyes vidékeken, amikor a nagyvárosok a legrohamosabban növekedtek s a gyáripar fejlődése a legnagyobb lendületben volt”.¹² A városi, polgári és úri megrendelők ellátását a gyáripar, a kereskedelem és a polgári kézművesipar vette át, a hagyományos kézműves mesterek magukra maradtak paraszti megrendelőikkel és ráálltak az új, paraszti népművészeti ízlésre.¹³ A főtí ház mennyezete esetében a sablonos technika, a „divatos” motívumok és a tájkép egyértelműen polgári megrendelők számára dolgozó mesterre utal, aki a korszak fent leírt furcsa kettőssége folytán azonban egy vidéki parasztcsaládtól kapott megrendelést.

Az elsőház és a konyha festett famennyezetének értékét nem csak látványának egyedisége, hanem, mint a paraszti élet polgárosodásának dokumentuma is adja. Ez a dekoráció megjelenési formájában (színek, motívumok, felület) még hordozza a 19. században gazdagon virágzó népművészetet, maga a technika viszont már a polgári életmódhoz kötődik. Így válnak bájos giccsé a kispolgári szalonok falainak virágos bordűrjei egy parasztház nyers famennyezetének deszkáira sorjázva. Egyedi értékét

⁹ A tulajdonos birtokában.

¹⁰ Magyarországon a legtöbb faluban az 1940-50-es évekig háztól temettek. A halottat a saját házában, a tisztaszobában ravatalozták fel egy szalmából rakott, lepedőkkel letakart padon. (Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: *Magyar népi kultúra*. Budapest, 2004. 194. p.

¹¹ *A magyar népművészet*. szerk.: Fél Edit. Budapest. 1969. 49–51. p.; Hofer Tamás: Három szakasz a magyar népi kultúra XIX–XX. századi történetében. *Ethnographia*. 1975. 408. p.; *Magyar népművészet*. szerk.: Fél Edit, Hofer Tamás. Budapest. 1975. 34–42. p.

¹² *Ethnographia*, 1975, 399

¹³ *Ethnographia* 1975, 404

azonban kifejezetten ez az átmenetiség adja, a virágosra festett deszkák a népművészet átváltozásának, eltűnésének egy pillanatát örökítik meg.

A védelem célja, a javaslat indokolása

A Fót régi településmagjában fésűs beépítésben álló módos parasztház a csekély átalakítások ellenére is hűen őrzi a hagyományos építkezés jegyeit.

A tulajdonos korábbi értékesítési szándéka alkalmával az épület ideiglenes védelmet kapott, de az eljárás során jelentőségét csupán a településkép és az egységes beépítés szempontjából ismerték el, egyedi értékeit nem tartották kiemelkedőnek,¹⁴ csak helyi védelmet kapott.

Az épületegyüttes azonban nem csak településképileg, hanem a település épületei között betöltött szerepét illetően is figyelemre méltó. A Károlyi-kastély és a katolikus templom műemléki környezetének közvetlen közelében fekvő telek és a rajta lévő épületek több mint egy évszázadon keresztül integrálódtak környezetükbe, formálódtak a bennük lakó család igényei szerint. Ugyanakkor olyan stabilitást és folytonosságot képviselnek Fóton, ami ma már egyedülálló a régi településmagban. A környező, hasonló korú parasztházak drasztikus átalakításokon estek át, vagy lebontották őket.

Egyedülálló a tulajdonos Csúzi-család története is; e műemlék esetében nem csak az épített, de a generációkon át öröklődő szellemi örökségről is beszélhetünk. A tulajdonos, mint a parasztcsalád utolsó tagja, rendkívül gazdag információval szolgált a ház régi életével, az épületek és helyiségek funkcióival kapcsolatban. Fóton a birtokos Károlyi-család már 1848-ban hatályba léptette a jobbágyfelszabadítási törvényt.¹⁵ A jobbágytelket („helyet”) kapott, majd a 19. század második felében zöldség- és gyümölcsstermesztésből meggazdagodott családok egyike volt a református Csúzi-család is. Csúzi György 1699-ben érkezett Fótra feltehetően a felvidéki Csúz községből. 1711-ben egy 12 kapás, 1728-ban már egy 15 kapás szőlő birtokosa volt, azaz egy akkora területé, amelyet 15 ember tudott egy nap alatt bekapálni. A család vagyona a gazdálkodásból szerzett jövedelem és a házasságkötések folytán tovább gyarapodott.

A ház, mint a helyi építési hagyomány képviselője néprajzilag is figyelmet érdemel. A telek- és alaprajzi elrendezés, az építési anyagok, az épület tömege, tetőszerkezete, homlokzata, a tornác, a szegélylécek, a nyílászárók és a szénaledobó nyílás együtt hitelesen képviselik a helyi építési tradíciót.

A műemléket – a fenti jegyeket szintén felmutatni képes fóti parasztházak közül – viszont kiemeli egyrészt központi elhelyezkedése és az eredeti beépítés képviselése. Másrészt az elsőház és a konyha festett famennyezetei, melyek értékét nem csak látványuk egysége, hanem, mint a paraszti élet polgárosodásának dokumentuma is adja. Ez a dekoráció megjelenési formájában (színek, motívumok, felület) még hordozza a 19. században gazdagon virágzó népművészetet, maga a technika viszont már a polgári életmódhoz kötődik. Így válnak bájos giccsé a kispolgári szalonok falainak virágos bordűrjei egy parasztház nyers famennyezetének deszkáira sorjázva. Egyedi

¹⁴ KÖH határozat, 2007. július 3. Üi.sz:450/0074/2/2007

¹⁵ Rehák Ferenc: *Fót története*. Budapest, 2000. 94. p.

értékét azonban kifejezetten ez az átmenetiség adja, a virágosra festett deszkák a népművészet átváltozásának, eltűnésének egy pillanatát örökítik meg.

Az épületegyüttes műemléki védelemre településképi és a helyi közösség történetében játszott szerepe mellett a regionális építési hagyományok képviselőjeként és egyedi művészeti értékei miatt is méltó.

Irodalom

- *A magyar népművészet*. szerk.: Fél Edit. Budapest. 1969
- Barabás Jenő – Gilyén Nándor: *Magyar népi építészet*. Budapest, 2004
- Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: *Magyar népi kultúra*. Budapest, 2004
- Hofer Tamás: Három szakasz a magyar népi kultúra XIX–XX. századi történetében. in: *Ethnographia*, 1975
- *Magyar népművészet*. szerk.: Fél Edit, Hofer Tamás. Budapest. 1975
- Magyar Országos Levéltár online adatbázisa. 1715. évi országos összeírás http://adatbazisokonline.hu/adatbazis/az-1715_-evi-orzasgos-osszeiras/adatlap/3765
- Magyar Országos Levéltár online adatbázisa. Mária Terézia urbéri tabellák. <http://archivportal.arcanum.hu/urberi/opt/a130904.htm?v=pdf&q=FALU%3D%28F%F3t%29&a=list>
- Rehák Ferenc: *Fót története*. Budapest, 2000
- Tombor Ilona: *Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV–XIX. századból*. Budapest, 1960

Felhasznált irattári dokumentumok

- Dunakeszi Járási Földhivatal. Fót 1883-mas forgalomból kivont kataszteri térképe
- Dunakeszi Járási Földhivatal. 951-es telekkönyvi betét
- Dunakeszi Járási Földhivatal. 242-es (új: 4328) telekkönyvi betét
- Érdi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának iratanyaga a fóti 1303 és 1304/2 hrsz.-ú épületekről
- Szolnoky Lajos 1971-es néprajzi felmérésének dokumentációja. Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ tervtára

Abstract

The following article is a summary of the documentation of a Hungarian vernacular building from the last trimester of the 19th century. The wealthy farmer house and its stable building (built in the 1920's) stand in the old center of Fót, a Hungarian town near Budapest. They are one-storied, single span buildings built by stone and bricks, accompanied by a porch and covered with pitched roof. This group of buildings deserves protection because of its role in the town's sight and in the history of the local society. At the same time it is proposed for protection as a representative of the local traditional architecture and for its unique folk art values.

Keywords: monument protection, Fót (Hungary), vernacular architecture, painted wood ceiling